

GENEZA FEVDALNE DRUŽBE IN PRAVA

1. POZNOANTIČNI IN RODOVNO PLEMENSKI ELEMENTI

a) POZNOANTIČNA DRUŽBA IN PRAVO

- razvila sta se v okrilju rimskega imperija
- prevladuje sužnjelastništvo
- razvijala so se razmerja, v katerih ima obdelovalec večjo gospodarsko samostojnost, a je vezan na zemljo
- 395 pride do delitve rimskega cesarstva na V in Z del (*meja potekala v črti Boka Kotorska-Osijek-Donava*)
- zahodni del imperija je propadel leta 476, vzhodni pa 1453
- nosilec pravne kontinuitete je postal vzhodni del rimskega imperija (*Bizantinska država glavno mesto Bizanc*)
- v zahodnem delu rimskega imperija so bili pogoji za kontinuiteto rimskega prava slabši kot na vzhodu
- najbolj primerni pogoji za kontinuiteto so bili tam, kjer je prejšnje prebivalstvo ostalo in živelo kot dotlej (*območja v Z Evropi kjer še danes govorijo romanske jezike*)

b) PLEMENSKA DRUŽBA LJUDSTEV, KI SO SE NASELILA OB MEJAH IMPERIJA

- ob mejah so bili pogoji za kontinuiteto rimskega prava manj primerni, ker se je prebivalstvo hitreje menjalo
- o stiku plemena z rimskim imperijem, se je pospešil njegov razvoj v zadnjo stopnjo rodovnoplemenske družbe – VOJAŠKO DEMOKRACIJO
 - Gumpłowicz – teorijo o nastanku človeštva, ki ne izhajala iz ene skupine, ampak se je razvilo na različnih krajih hkrati v obliki hord, horde se med seboj bojujejo, pobijajo in izkoriščajo (*kanibalizem*), horda, ki zmaga, ustvari državo, ki jo omogoča ohranitev oblasti → v realnih razmerah razlikuje razvite nacije, ki so nosilke državnosti, in plemena, ki so v podrejenem položaju, kasneje teorijo omili ker ugotovi, da se tudi pleme lahko razvije v nacijo
 - Marksisti – vojaško demokracijo opredelijo kot razvojno stopnjo od plemenske družbe v državo, ta razvojna stopnja nastopi, ko pridobivanje in obdelava železa pospešujeta delitev dela in razvoj menjave

c) ZNAČILNOSTI VOJAŠKE DEMOKRACIJE

- RAZSLOJITEV PO VOJAŠKI DEMOKRACIJI
 - dokler vsak ustvari toliko, kolikor sam porabi, ni presežnega produkta, zato ni razrednih družbenih razmerij
 - socialna razslojitev znotraj plemena se kaže v položaju, ki ga ima posameznik v vojaški hierarhiji → večji delež vojnega plena dobi tisti, ki je na višjem položaju
- PATRIARHALNO SUŽENJSTVO
 - vojni plen je tudi vojni ujetnik, ki je živel in delal v družini svojega gospodarja kot suženj
 - sicer pa vojni ujetniki kot delovna sila ni kaj prida koristili, držali so jih bolj za prodajo in odkup
- PLEMENSKO ZVEZE
 - občasne povezave plemen za večje vojaške podvige.
 - vojaško močnejše pleme ima vodilno vlogo
- DEMOKRATIČNOST
 - svobodni člani plemena na zborih odločajo o skupnih zadevah
 - znamenje te razvojne stopnje – stalnejša naselitev in začetki prilaščanja orne zemlje

d) SREČANJE POZNOANTIČNE DRUŽBE S PLEMENSKO

- ob srečanju se razvijajo razmerja, ki pozneje dobijo naziv FEVDALNA RAZMERJA
- nove družbene in državnopravne oblike so se razvile zato, ker so plemena okrepila svoja sredstva prisile → morali so uveljaviti oblast dan starim prebivalstvom oz. se braniti napadov
- prehodna oblika med poznoantično in fevdalno državo – BARBARSKA ALI PREDFEVDALNA DRŽAVA

e) BARBARSKA ALI PREDFEVDALNA DRŽAVA

- razredni odnosi se že pojavljajo, čeprav večina prebivalstva živi zunaj njih, v svobodnih skupnostih
- država je bila namenjena vzdrževanju sile (proti pripadnikom drugih držav ali plemen)
- »barbarska« – latinsko pomeni ljudstva, ki so obdajala rimsko državo, nerimljani, nižja stopnja civilizacije
- v bizantinski državi je zaradi kontinuitete v razvoju vzhodnorimskega cesarstva počasi prihajalo do fevdalizma

e) ZDRUŽEVANJE

- poznoantični in plemenski elementi se združujejo različno
- FRANKOVSKA DRŽAVA – združitev poznoantičnih elementov z elementi germanskih plemen v Galiji
- BIZANTINSKA DRŽAVA – zaradi kontinuitete antične družbe, se plemenske družbe tu manj uveljavijo
- RIMSKI IMPERIJ – kontinuiteta je zelo šibka, fevdalna razmerja se razvijajo v stiku z razvitejšimi državami
- ZUNAJ RIMSKEGA IMPERIJA – Z Slovani prevzamejo fevdalizem v zelo razviti stopnji skupaj s krščanstvom

2. KONTINUITETA RIMSKEGA PRAVA

a) VZHOD

- bizantinska država je razvila in ohranila centralizirani uradniški sistem in načelo pravnega pozitivizma
- JUSTINJANOVA KODIFIKACIJA – sledijo je zakonodajna dela in zbirke v grščini
- NOMOS GEORGIKÓS (*poljedelski zakon*) – nastal v 7. ali 8. stoletju, ureja agrarna razmerja, prikaže kako so se svobodne soseske vključevale v ureditev bizantinske države
- EKLOGA – uzakonjen leta 726, izvleček iz Justinijanove kodifikacije z dopolnitvami, prilagojen novim razmeram
- BAZILIKE – nastale okrog leta 900, 60 knjig, modernizacija Justinijanove kodifikacije v grščini

b) ZAHOD

- LEGES ROMANAE
 - kralji naslednic zahodnorimske države so dali zapisovati rimsko pravo, ki je veljalo za podanike rimskega porekla
 - po osebnem načelu je za vsakogar veljalo njegovo plemensko pravo (*za Rimljane rimsko pravo*)
 - leges Romanae – uradni zapisi rimskega prava, nastali okoli leta 500
 - pri sestavi leges Romanae so bili uporabljeni razni stari zapisi rimskega prava
 - veljali so državah Vzhodnih in Zahodnih Gotov ter Burgundov
- VULGARIZACIJA RIMSKEGA PRAVA
 - prilagoditev rimskega prava novim pravnim razmerjem, ki so zaradi selitve ljudstev postala preprostejša
 - celota pravnih pravil, ki nastanejo v tem razvoju se vulgarno (ljudsko) rimsko pravo

c) SLOVENSKI KRAJI

- rimska tradicija je omajana, ljudstva ki so živela tu so bila v določenih državnopravnih razmerjih s Carigradom
- po prihodu Slovanov na območje vzhodnih Alp, se zamenja precejšen del prebivalstva
- propadejo zveze z rimsko civilizacijo – to se kaže v propadu škofovskih sedežev,
- v obmorskih mestih je poleg naselbinske opazna tudi pravna kontinuiteta
- v notranjosti je malo možnosti za kontinuiteto antičnih prav
- kontinuiteta je kvečjemu posredna – prebivalstvo prevzame produkcijske načine iz z njimi kake pravne običaje
- rimsko pravo je na slovensko ozemlje prišlo pozneje
 - po posredovanju srednjeveških prav, zlasti kanonskega
 - z recepcijo v srednjem veku

3. GERMANSKA PRAVA

- ne gre za enotno germansko pravo, ampak za PLEMENSKA PRAVA
- pravo in družba sta se razvijala toliko HITREJE, če je PLEME PRIŠLO V STIK Z RIMSKIM IMPERIJEM
- BOJI z višje organizirano družbo so POSPEŠEVALI RAZVOJ DRŽAVNIH OBLIK pri plemenih
- BARBARSKA DRUŽABA – nastane tam, kjer je pleme zasedlo del ozemlja bivše rimske države, na katerem so bili številni ostanki starega prebivalstva
- v barbarških državah je zopet OŽIVELO OSEBNO NAČELO – vsakomer, ki je na nekem ozemlju užival pravno varstvo, so ravnali po njegovem plemenskem pravu (*lex origins*)
- načelo je bilo v veljavi tam, kjer so bili zaradi selitev na enem teritoriju pomešani prebivalci različnega izvora, ki jim je bila priznana pravna sposobnost → značilno za ozemlja z romanskim in germanskim prebivalstvom
- nanovo naseljena ljudstva niso bila tako številna kot romani, zato so si samo skušali zagotoviti prevlado nad njimi in čim večjo materialno korist
- bolj je bilo OZEMLJE PLEMENSKO MEŠANO, večja je bila POTREBA PO PRAVNIH ZAPISIH
- nastajajo LEGES ROMANAE (*zapisi rimskega prava*) in LEGES BARBARORUM (*zapisi germanskih plemenskih prav*)
- VZROKI ZA ZAPIS GERMANSKEGA PRAVA – veljava osebne načela in da ne bi pozabili starih običajev

a) VPLIV GERMANSKIH PRAV NA SLOVENCE

- vplivali so Langobardi, Bavarci in Franki
- svoje plemenske zakone so pisali v latinskem jeziku – **leges barbarorum** (*razen Angležev*)
- germanska plemena na Slovenskem ozemlju ne vplivajo dosti na oblikovanje prava
- vpliv nekaterih germanskih plemenskih prav uveljavil pozneje od zunaj (*že po naselitvi Slovencev*)

b) LANGOBARDSKO PRAVO

- pravo s tujimi primesmi je bilo prvič zapisano leta 643 po nalogu kralja Rotarja – EDICTUM ROTHARI
- edikt je kasneje v pavijski pravni šoli postal del zbirke Liber Papiensis
- pri tej obdelavi se je razvijala posebna metoda razlage z obrobni pripombami – GLOSIRANJE (*glosa - pripomba*), ki so jo kmalu prenesli na druge šole in uporabljali pri obdelavi zapisov rimskega prava

c) BAVARSKO PRAVO

- Bavarci so bili od 8. stoletja dalje le rahlo odvisni od Frankov
- bavarsko plemensko pravo je bilo zapisano kot LEX BAIUVARIORUM, v sredini 8. stoletja
- zapis je pod močnim vplivom drugih germanskih plemenskih prav, nekoliko pod cerkvenim vplivom

d) FRANKOVSKO PRAVO

- na Slovenskem se mu pripisuje največji pomen
- FRANKOVSKO PLEMENSKO PRAVO
 - Lex Salica – pravo merovinške dinastije, zapisano v začetku 6. stoletja
 - Lex Ripuarica – pravo karolinške dinastije, okrog leta 800, sestavljeni odlomki iz več starih predlog
 - vpliv teh zapisov na slovenskem ni zaznaven
- FRANKOVSKO KRALJEVO PRAVO
 - ima pomembnejši vpliv na Slovenskem
 - Kapitularji (*Capitulare de villis*) – predpisi, ki so jih izdajali kralji, razdeljeni so na poglavja
 - samosojni kapitularji: urejajo so upravne zadeve, imajo določen vpliv na upravno in cerkveno organizacijo na Slovenskem, predvsem pa na organizacijo zemljiških gospodstev, v kraljevi lasti
- skupaj s pravnimi predpisi so se širile razmere, ki so vladale v frankovski državi (*tudi na Slovensko*)
- na Slovenskem se frankovski vpliv rahlo uveljavil v času Karla Velikega, zaživi pa po njenem vrhu in v razpadu

- trdneje se je ukoreninil po posredovanju vzhodnofrankovske naslednice
- frankovski pravni red ni popolnoma prenesen na Slovenko, le nove institucije so presajali na domače podlage

e) BAVARSKO-FRANKOVSKI VPLIVI NA SLOVENSKEM

- POSPEŠILI PREHOD V FEVDALNO DOBO – prehod na razvitejše oblike agrarne obdelave
- HUBNI SISTEM – uvedba ustreznih organizacijskih oblik, hubni sistem v okviru zemljiških gospostev
- KNEŽEVINE – privedli so do nastanka slovenskih krajin – kneževin (*Karantanija*)